Amaloota Gabroota Ar-Rahmaan-Kutaa 7

Description

Kutaa darbe keessatti amaloota gabroota Ar-Rahmaan ilaalaa turreera. Harâ€™as mee amaloota isaanii biroo haa ilaallu. Tarii nutis isaan ilaalun eessa akka jirru of qorannee jijjiramaaf tarkaanfi jalqabu dandeenya. Dhugumatti, namoota gaggaarri fakkeenya godhatanii isaan duuka buâ€™uun wanta milkaaâ€™innatti nama baasudha.

﴿وَٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُواْ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمۡ لَمۡ يَخِرُّواْ عَلَيۡهَا صُمّٗا وَعُمۡيَانٗا ﴿٧٣﴾﴾

â€œ**Isaan aayaata Gooftaa isaanitiin yommuu yaadachiifaman, duudaa fi jaamaa taâ€™uun kanneen isaan irratti hin kufneedha.â€•** Suuratu Al-Furqaan 25:73

Kana jechuun yommuu keeyyanni Qurâ€™aanaa gabroota ar-Rahmaan irratti dubbifamu, â€œ**duudaa fi jaamaa taâ€™uun kanneen isaan irratti hin kufneedha**.â€• Kana jechuun hanga duudaa hin dhageenye fi jaamaa hin argine taâ€™anitti gaflaa keessa hin taâ€™an.[1] Jecha biraatin, keeyyanni Qurâ€™aanaa yommuu isaan irratti dubbifamu akka nama hin dhageenye duudaa hin taâ€™an, akka nama hin arginee jaamaa hin taâ€™an. Kana irra, aayata Qurâ€™aanaatti xinxalluun itti fayyadamu. Akka kaafiraa, munaafiqaa fi nama gaafilaa duudaa fi jaamaa taâ€™uun irraa hin garagalan. Kaafirri, munaafiqni fi namni gaflaa keessa jiru yommuu keeyyanni Qurâ€™aanaa isaan irratti dubbifamu, gurraan osoo dhagahaniillee akka duudaa hin dhageenye taâ€™uun irraa garagalu. Garuu namoonni amanan, aayaata Qurâ€™aanatti xinxalluun ni fudhatu, iimaanni isaanii ni dabala. Qurâ€™aana keessatti:

إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتۡ قُلُوبُهُمۡ وَإِذَا تُلِيَتۡ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُهُۥ زَادَتۡهُمۡ إِيمَٰنٗا وَعَلَىٰ رَبِّهِمۡ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾

â€œ**Warri dhugaan amanan yommuu Rabbiin dubbatamu qalbiin isaanii sodaattu, yommuu keeyyattoonni Isaa isaan irratti dubbifaman iimaana isaaniif dabaltuu fi Gooftaa isaanii qofa irratti kanneen hirkatan qofaadha.â€•** Suuratu Al-Anfaal 8:2

Warri dhugaan amananii fi iimaanni isaanii guutuu taâ€™e yommuu maqaalee fi sifaanni Rabbii subhaanahu wa taâ€™aalaa dubbatamu, qalbiin isaanii ni sodaatti. Qurâ€™aana irraa yommuu keeyyattoonni isaaniif dubbifaman, dhugoomsun, yaqiinni (mirkaneefannaan) fi Rabbiin sodaachuun isaaniif ni dabalama. Sababni kanaa, isaan gurraan sirritti dhageefatu, qalbii isaanii sassaabun wanta

dhagayan ykn dubbisan ni qalbeefatu ykn ni hubatu. Yeroo kanatti iimaanni isaanii ni dabala. Yommuu xiyyeefannoon keeyyata Qurâ€™aanaa dhageefatan ykn dubbisan, takkaa wanta wallaalan beeku, takkaa wanta dagatan yaadatu, takkaa immoo qalbii isaanii keessatti waan gaarii kajeelu fi adabbii sodaachun ni uumama. Kuni hundi wanta iimaana dabaluudha.[2] Namoonni aayata Qurâ€™aanaatti xiyyeefannoo hin kennine immoo kana hunda dhabu.

â€œAayatniâ€• keeyyata Qurâ€™aanaa fi mallattoolee of keessatti hammata. Mallattooleen kunniin uumamtoota Rabbiin uumeedha. Uumamtoonni hundi mallatoolee gara Uumaa (Khaaliqaa) agarsiisaniidha. Gabroonni Ar-Rahmaan yommuu mallatoolee samii fi dachii keessa jiran isaaniif ibsaman jaamaa taâ€™uun irraa hin garagalan. Kana irra, mallatoolee kaniinitti xinxalluun guddinnaa fi dandeetti Khaaliqaa hubatu. Kaafirri fi namni gaflaa keessa jiru immoo mallattoolee kanniin irraa jaamaa taâ€™uun garagala. Osoo ijaan argeeyyu itti xinxalle wanta mallatooleen kuni agarsiisan hin hubatu. Qurâ€™aana keessatti:

كَأَيِّن مِّنْ ءَايَةٍ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٥﴾

â€œ**Mallatoo meeqa samii fi dachii keessa irraa kan garagalan taâ€™anii ishii irra darbuu**.â€• Suuratu Yuusuf 12:105

Yommuu Aayata Rabbiitiin gorfaman (yaadachiifaman) Ramaddii Namootaa[3]

Yommuu haala namootaa aayata Rabbii dubbifamaniin yookiin mulâ€™ataniin yaadachiifaman itti xinxallinu bakka jahatti ramadamanii (qoodamanii) arganna:

Ramaddii 1ffaa- namoota keessaa nama yommuu aayata Gooftaa isaatiin yaadachifamu (gorfamu), osoo yaada, dhageetti fi argituu isaa itti hin kenniin yoosu aayata kanniin irraa garagaluudha. Sababni isaas, inni jalqaba irraa kaasee nafsee isaa keessatti wanta kheyrii, qajeelinnaa fi gorsa hundarraa isa dhoowwu dhaabe jira. Inni wanta gara haqaatti isa qajeelchu ykn fedhii cimaa addunyaa fi faaya ishiitti rarraâ€™uu isarraa hirâ€™isuu hin fudhatu. Namoota keessaa namni akkanaa isaa fi qajeelcha Gooftaa isaa jidduu haguuggii furdaa taâ€™etu jira. Haguuggin kunis, hawwii, fedhii lubbuu, of tuuluu fi jireenya addunyaa keessatti lixuudha. Suuratu Al-Kahf keessatti wanti gosa namoota akkanaatti akeeku dhufee jira:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ ۚ إِنَّا
جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَن يَفْقَهُوهُ وَفِيٓ ءَاذَانِهِمْ وَقْرًا ۖ وَإِن
تَدْعُهُمْ إِلَى ٱلْهُدَىٰ فَلَن يَهْتَدُوٓا۟ إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾

â€œ**Nama keeyyattoota Gooftaa isaatiin yaadachiifamee ergasii isaan irraa garagalee fi wanta harkii isaa lamaan dabarsan dagate caalaa namni miidhaa hojjate eenyuu? Dhugumatti, Nuti akka isaan isa hin hubanneef qalbii isaanii irra haguuggii fi gurra isaanii keessa duudummaa goonee jirra. Yoo gara qajeelinnaatti isaan waamte, isaan yoosan gonkumaa hin qajeelan.â€•** Suuratu Al-Kahf 18:57

Nama yommuu keeyyattoonni Qurâ€™aanaa isaaf dubbifamuun haqni fi sobni, qajeelinnaa fi jallinni isaaf ibsame booda irraa garagalee fi badii hojjate dabarse dagate caalaa namni zulmii fi yakka hojjate hin jiru. Keeyyattoota Gooftaa isa uumee nyaachisuu fi obaasu irraa ni garagala, hojii badaa duraan hojjate dagatee haala badaa isaa itti fufa. Nama kana caalaa namni zaalimni (miidhaa raawwataan) jiraa?

Namoonni ramaddi kanaa, sababa isaan miira isaanii hunda addunyaa irraa wanta qaamni fi nafseen isaanii fedhanitti garagalchaniif qalbiin isaanii tan haguuggamteedha. Keeyyattoota Gooftaa isaanii irraa wanta yaadachiifaman isaan hin hubatan. Hanga fedhe gorsii ifaa fi ragaa wayiitu kan hin barbaanne haa taâ€™u, isaan gorsa kana hin dhagahan. Sababni isaas, dubbii dhageefachuun kan taâ€™uu wanta barbaadamu hubachuuf yoo fedhii qabaataniidha. Namni kana hin barbaanne dhageetti isaa irraa garagalcha. Inni sagalee hiika hin qabne malee waan biraa hin dhagahu. Akka nama gurra isaa keessaa duudummaan jiruuti.

Ramaddii 2ffaa-Kuni namoota keessaa nama keeyyattoota Gooftaa isaatiin yaadachifamee ergasii dhagahuu fi wanta isaan agarsiisan itti xinxalluudha. Tarii keeyyattoota kanniinitti fayyadamuu dandaâ€™a. Garuu, kana booda fedhii fi hawwiin lubbuu isa mooâ€™achuun irraa garagala.

Namoota keessa ramaddiin kuni nama keessa isaatti yaanni fi hawwiin, sammuun gara qajeelinnatti qajeelchu fi fedhiin lubbuu finciltuu taate wal lolaniidha. Marsaalee walâ€™aansoo yeroo dheeraaf ykn yeroo gabaabaf turu erga darbee booda hawwii fi fedhiin lubbuu ni injifatti. Fedhiin lubbuu yaada fi sammuu isaa ni tooâ€™atti. Erga aayata kanniinitti yaaduun haqa amansiisuuf wanta isa gahuu fi karaa qajeelaa irra akka deemuf ragaa isaan agarsiisan hubatee booda irraa garagala.

Namoota irraa wanta ramaddi kanatti akeeku jecha Rabbii oltaâ€™aa keessatti haala kanaan dhufee jira:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِـَٔايَـٰتِ رَبِّهِۦ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَآ ۚ إِنَّا مِنَ
ٱلْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ ﴿٢٢﴾

â€œ**Nama keeyyattoota Gooftaa isaatiin yaadachiifamee sana booda isaan irraa garagale caalaa namni miidhaa hojjate eenyuu? Dhugumatti, Nuti yakkamtoota irraa haloo bahatoodha**.â€• Suuratu As-Sajdah 32:22

Namoota keessaa ramaddin kuni akkuma ramaddi jalqaba yakkamaadha (mujrima). Garuu ramaddi jalqabaa irra carraan ramaddi lammataa kana fooyyessu guddaadha. Kanaafi, haala nama ramaddi jalqabaa yommuu ibsu jecha Rabbii azza wa jalla keessatti akkana jechuun dhufe: **â€œYoo gara**

qajeelinnaatti isaan waamte, isaan yoosan gonkumaa hin qajeelanâ€•

Ramaddi lammataa ibsuuf himni akkanaa hin dhufne. Namoota aayata armaan olii lamaan keessatti dubbataman ibsuuf wal-qabsiistu garagaraatti yommuu fayyadamu, isaan namoota ramaddii garagaraa akka taâ€™an hubachuu dandeenye jirra. Nama ramaddi jalqabaa ibsuuf jecha â€• **Ø£ÙŽØ¹Û¡Ø±ÙŽØ¶ÙŽ (aâ€™arada**)â€• jedhu irratti wal-qabsiistu â€˜**fa**â€™ maxxanse. **Aâ€™arada** jechuun **garagalee** jechuudha. Akka lugaa Arabiffaatti, wal-qabsiistuun, â€˜faâ€™ osoo yeroo dheeraa hin fudhatin wal duraa duuban wanta tartibaan dhufu agarsiisa.

Ramaddi lammata ibsuuf immoo jecha, â€œ **Ø£ÙŽØ¹Û¡Ø±ÙŽØ¶ÙŽ (aâ€™arada**)â€• jedhu irratti wal-qabsiistu â€œ **Ø«Ù•Ù ÙŽÙ' (summa**)â€• maxxanse. Akka lugaa Arabiffaatti, wal-qabsiistun â€œsummaâ€• duubatti hafuu waliin tartiiba agarsiisa. Kana jechuun wanti tokko tartiibaan dhufa. Garuu hatamtamaan dhufuun hin barbaachisu. Turee dhufu dandaâ€™a. Wal-qabsiistuwwan kanniin gara Afaan Oromotti yommuu deebisnu, hiikni dhiyoon â€œergasii, itti aanse, sana boodaâ€• taâ€™a. (Waaâ€™ee wal-qabsiistu kanniini daran hubachuuf sharih al-arjuumiyyah-fuula 316-317,by ibn Useymiin ilaalun ni dandaâ€™ama).

Ramaddi jalqabaa keessatti wal-qabsiistu â€œfaâ€• jecha aâ€™arada jedhutti maxxansun â€œ **Ù• ÙŽØ£ÙŽØ¹Û¡Ø±ÙŽØ¶ÙŽ (faâ€™arada)**â€• jedhe. Namni kuni yommuu keeyyattoonni Gooftaa isaatiin gorfame ergasii yoosu irraa garagala.

Ramaddii lammataa ibsuuf wal-qabsiistu â€œsummaâ€• jecha aâ€™arada jedhutti maxxansun â€œ **Ø«Ù• Ù ÙŽÙ' Ø£ÙŽØ¹Û¡Ø±ÙŽØ¶ÙŽ (summa aâ€™arada)**â€• jedhe. Namni kuni yommuu keeyyattoota Gooftaa isaatiin gorfame ergasii hanga taâ€™e ture irraa garagala.

Ramaddii 3ffaaâ€“ ramaddin kuni ramaddi munaafiqaa aayata Rabbiitiin yommuu yaadachifamuu muâ€™mintoota waliin akka waan fudhatee fi amanee ni fakkeessa. Sujuuda qaamaa qofa ni buâ€™a. Garuu qalbii isaa keessatti inni kaafira. Wanta yaadachisaan (gorsaan) itti waamu irraa gurri isaa duudaa, ijji isaa jaamaadha. Haalli isaa akka haala ramaddi 1ffaa ykn 2ffaati.

Ramadddi 4ffaa-warra amanan irraa nama hojii na argaaf hojjatuudha. Namni kunis yommuu sujuuda buâ€™u sujuuda qaama qofa buâ€™a. Sujuuda qalbii fi of gadi qabu nafseeti miti. Sababni isaas, fedhiin isaa ibaada agarsiifachuun namoota biratti faayda addunyaa argachuudha. Na argaaf jedhe hojjachuun isaa, hojii isaa jalaa balleessa. Gooftaa isaa biratti mindaa hojii san irratti hin argatu.

Ramaddi 5ffaaâ€“ warra amanan irraa nama gaafila taâ€™e- namni kuni sujuuda ibaadaa osoo hin taâ€™in sujuuda aadaa ni sujuuda. Yaanni fi qalbiin isaa dhimmoota addunyaa waliin koâ€™oomutti kan garagalaniidha. Yommuu ibaadaa hojjatu yaanni fi qalbiin isaa addunyaa waliin kan koâ€™oomaniidha. Inni ibaadaa irraa gaafila (xiyyeefannoon hin hojjatu). Madaala (miizana) Rabbii keessatti namni ramaddi kanaa gatii hojii isaa hirâ€™uu taâ€™e irratti hundaaâ€™e mindaa ni argata. Garuu akkuma hojiin isaa hirâ€™uu taâ€™e, namoota isa caalaa hojii qulqullinnaan fi sirnaan hojjataniin yommuu wal bira qabamu, mindaan isaas hirâ€™uudha. Namni xiyyeefannaan salaata salaatu fi namni xiyyeefannaan salaata hin salaanne mindaan isaanii wal-qixaa?

Ramaddi 6ffaaâ€“ Ramaddin kuni ramaddi qalbin, yaanni fi nafseen isaa argamaniidha. Qalbii fi yaada wanta hojjatu irratti sassaabe xiyyeeffannoon hojjata. Sujuuda nama dhagahuu, arguu, aayaata Rabbii dubbifamanii fi mulâ€™ataniitti xinxalluu sujuuda buâ€™a. Namoonni ramaddi kanaa, aayata Rabbii dubbifaman dhagahuun itti xinxalluu. Akkasumas, aayata ijaan mulâ€™atan arguun itti yaadu. Gabroonni Ar-Rahmaan ramaddi kana keessaayyi.

Jechi Rabbii azza wa jalla armaan gadi ramaddi kana ni agarsiisa:

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِـَٔايَـٰتِنَا ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا۟ بِهَا خَرُّوا۟ سُجَّدًا وَسَبَّحُوا۟
بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ۩ ١٥

â€œAayaata Keenyatti kan amanuu warra yommuu isaaniin yaadachiifaman sujuuda buâ€™anii fi faaruu Gooftaa isaanitiin [Isa] qulqulleessan qofaadha. Isaan of hin tuulan.â€• Suuratu As-Sajdah 32:15

Guduunfaa
âž¦ Gabroonni Ar-Rahmaan yommuu aayanni Rabbii isaan irratti dubbifaman, jaamaa fi duudaa taâ€™anii irraa hin garagalan. Kana irra, itti xinxalluun barnoota irraa fudhatu. Ergasii ni hodofu.
âž¦ Yommuu aayaatni Rabbii (subhaanahu wa taâ€™aalaa) dubbifaman amaloota isaan agarsiisan irratti hundaaâ€™e, namoota bakka jahatti qoodun ni dandaâ€™ama.
1ffaa-Nama yommuu aayanni Rabbii isaaf dubbifamuu osoo itti hin xinxalliin yoosu irraa garagaluudha. Namni kuni of tuuluu fi fedhiin badaan isa keessa waan jiruuf yaadaa fi qalbii isaa cufee jira.
2ffaa-Namni yommuu aayaanni isaaf dubbifaman yeroo muraasaaf erga itti xinxallee booda irraa garagaluudha.
3ffaa-Munaafiqa- nama qalbii keessatti kufrii dhoksee gubbaa (zaahiraa) Islaama mulâ€™isuudha. Haalli isaa akkuma haala namoota ramaddii 1ffaa fi 2ffaati.
4ffaa-Warroota amanan irraa nama hojii na argaaf hojjatuudha. Sujuuda yoo buâ€™e na argaaf buâ€™a. Hojii ibaadaa biroos namoota biratti faayda addunyaa argachuuf hojjata. Aayanni yommuu isaaf dubbifamanis itti hin xinxallu.
5ffaa-Warroota amanan irraa nama gaafila taâ€™e-namni kuni hundeewwan iimaanatti haa amanuu malee qalbii fi yaanni isaa faaya addunyaatti waan rarraatef, aayanni yommuu isaaf dubbifaman ykn ibaada hojjatu gaafila taâ€™a. Kana jechuun xiyyeefanno itti hin kennu.
6ffaa-Warroota dhugaan amananii yaada fi qalbii isaanii sassaabun aayata dhageefataniidha ykn hojii ibaada hojjataniidha.
Dhugumatti namoota gosoota jahaa kanniin hawaasa keessatti ni argina. Wanti asirraa hubannu, namni Qurâ€™aana yommuu dhageefatu ykn dubbisuu, akkasumas hojii ibaadaa yommuu hojjatu, akka namoota ramaddi 6ffaa taâ€™uuf carraaqu akka qabuudha. Ramaddii 1-3 yoo ilaalle, warri kuni warra kasaarati. Rabbiin kanarraa nu haa tiiksu. Ramaddiin 4ffaas hojii na argaaf waan hojjatuuf mindaa hojii sanii hin argatu. Ramaddiin hundarra gaarii taâ€™ee fi kasaaraa jalaa bahu ramaddi 6ffaadha. Ramaddiin jahaffaan kuni warra dhugaan amananii fi hojii gaggaarii qulqullinnaan, xiyyeefannoo fi ikhlaasan

hojjataniidha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ramaddii kana keessaa nu taasisu.

Kitaabban wabii:

[1] Zaadul Masiir-fuula 1024
[2] Zaadul Masiir-fuula 540, Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 357
[3] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi-6/659-662

Date Created
November 15, 2019
Author
admin